

ת"פ 25184/06/21 - מדינת ישראל נגד לונג ריינבו בע"מ, בן אוחנה

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"פ 25184-06-21 מדינת ישראל נ' לונג ריינבו בע"מ ואח'

לפני כבוד השופט עלאא מסארווה
המאשימה:
מדינת ישראל
נגד

הנאשמים:
1. לונג ריינבו בע"מ
2. בן אוחנה

החלטה

- נגד הנאשם הוגש כתב אישום המייחס לו עבירות של **ניכוי מס תשומות ללא מסמך במטרה להתחמק ממס תשומות**, כשסכום המס עומד על סך **1,971,742 ₪** וכן, **הבאת אדם אחר להתחמק ממס הגלום בחשבוניות פיקטיביות (36 עבירות) בסך 5,018,879 ₪** ועבירה של **מרמה, ערמה ותחבולה להתחמק ממס**.
- לאחר מספר דחיות לצרכי מו"מ וגישור, התבקשתי לשלוח את הנאשם לבחינת התאמה לבית משפט קהילתי. חרף התנגדות התביעה, ולאור הצהרת הסנגור באשר לנכונותו להודות בכתב האישום, אם התיק יעבור לבית משפט קהילתי, הוריתי לשירות המבחן להכין בעניינו תסקיר התאמה לבית משפט קהילתי. שירות המבחן, בתסקירו מיום 16.4.23, מצא את הנאשם מתאים לתכנית בית משפט קהילתי.
- התביעה הביעה התנגדות עזה לבקשה, ולאחר דיון במעמד הצדדים, וטענות בכתב ותגובות, הגיעה העת להכרעה בבקשה להפנות את הנאשם לבית משפט קהילתי.

דיון והכרעה

- עומדות בפני הנאשם מספר משוכות בגבהים הולכים וגדלים בדרכו להפניה לבית המשפט הקהילתי. כפי שאראה, גם אם הנאשם היה עובר בדוחק משוכה אחת או שתיים, הרי שכוח טיעונו לא יעמוד לו במעלה הדרך. במילים אחרות, לאחר ששקלתי את טענות הצדדים, הגעתי למסקנה כי דין הבקשה של הנאשם להידחות.
- בבסיס החלטתי הצטברות שיקולים רבים שתומכים בעמדת התביעה כדלקמן: טיב העבירות המיוחסות לנאשם

וחומר; העדר טעמים מיוחדים שיירשמו להעברת התיק לבית משפט קהילתי כשמדובר בעבירות מס; נסיבות המקרה והתייחסות בתסקיר ההתאמה; התנגדות התביעה שאף שאיננה מחסום בלתי עביר, הרי שהיא מחייבת הפעלת שיקול דעת זהיר, ועוד.

ואלה נימוקי בהרחבה:

6. החוק מפרט את מטרת ההליך בבית המשפט הקהילתי באופן חד וברור. לפי סעיף 220א לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: "החוק"):

"מטרת ההליך בבית המשפט הקהילתי היא להביא לשיקום הנאשם בקהילה ולסייע בטיפול בבעיות שברקע ביצוע העבירה בפיקוח הדוק של בית משפט קהילתי כתחליף למאסר בפועל, אם הנאשם סיים בהצלחה את ההליך, ובשיתוף פעולה של בעלי התפקידים בהליך הפלילי והקהילה".

בית המשפט העליון (כבוד השופט ח' כבוב) נדרש לאחרונה לחשיבות מוסד בתי המשפט הקהילתיים ופירט בגישה אוהדת (רע"פ 26/23 ניקולאי יז'כין נ' מדינת ישראל (2023):

"בשנים האחרונות פועלים בתי משפט קהילתיים, אשר עיקר תכליתם שיקום נאשמים במסגרת הקהילה, על מנת למנוע פשיעה עתידית ולהפחית מועדות (בלועזית "רֵצִידִיבִיזְם") מטעם הנאשמים. בתי המשפט הקהילתיים פועלים תוך מטרה להשיב נאשמים אל דרך הישר, לשקמם ולשלבם כאנשים יצרניים אל תוך הקהילה - ומטרה זו מועדפת בהליכים אלו, על פני המטרה המסורתית של דיני העונשין שהיא ענישה בהתאם לעקרון ההלימה. זאת, מפני שנמצא כי הענישה, במקרים המגיעים אל בתי המשפט הקהילתיים, אינה מובילה להפחתת הסיכון להישנות העבירות, במה שמכונה תופעה של "דלת מסתובבת", בגדרה הנאשם מבלה חלק מזמנו בביצוע עבירות וחלק מזמנו בריצוי מאסר בגין כך - וחוזר חלילה. מטרת בתי המשפט לספק חלופה ל"דלת מסתובבת" זו, באמצעות גישה לא-יריבה, בה התביעה וההגנה מקדמות יחד את האינטרס הציבורי-קהילתי שהוא מניעת עבריינות, הפוגעת באיכות חיי הקהילה".

ראו בהרחבה, שמואל מלמד, "השופט הקהילתי", מעשי משפט כרך יד 2023, עמ' 221-227.

7. סעיף 220ד(א) לחוק מפרט דרישות סף הכרחיות במסגרת שיקול הדעת השיפוטי להפנות עניינו של נאשם מבית המשפט (הרגיל) לבית המשפט הקהילתי. לעניינו רלוונטיים תתי הסעיפים (3), (5), (6), (8), (9).

8. אשר לתנאי (3) בדבר הכרת הנאשם במעורבותו באירוע, אני סבור, על רקע דבריו של הסנגור והנאשם, לגבי נכונותם העקרונית להודות בתיק, ובפרט אם התיק יעבור לבית המשפט הקהילתי, כי הנאשם עומד בתנאי ולכן עמדת התביעה והתנגדותה, נדחית. מקובלת עליי עמדת הסנגוריה לפיה די בנכונותו של הנאשם להודות בתיק לאחר שעניינו יופנה לבית המשפט הקהילתי.

9. אשר לתנאי בדבר סיכון שהנאשם יבצע עבירות נוספות, בשים לב לבעיות שברקע ביצוע העבירה, ולעל רקע האמור בתסקיר שירות המבחן, לעניין הרקע לביצוע העבירות, אני סבור שהנאשם עומד בתנאי זה, קרי בהעדר טיפול שורש בסל הקשיים והבעיות האישיות שפורטו בתסקיר, קיים סיכון להישנות עבירות גם בתחום הכלכלי, לרבות עבירות מס. כאן המקום לציין, חרף האמור, כי אני מסכים עם התביעה בטענתה, כי הרצידיביזם בעבירות מס, לאור התחכום והתכנון והנדרשים בעבירות אלה, הוא בעל גוון ייחודי. לרוב, רצידיביזם מתקשר עם עבירות שמבוצעות באופן נמהר ואימפולסיבי לצורך השגת רווח משני מיד, להבדיל "מאופרציה" מורכבת שמתחייבת כשלב טרומי לביצוע עבירות מס. לכן, הרצידיביזם בעבירות מס, אף שהוא קיים, הוא בעל מאפיינים ייחודיים ביחס לעבירות פליליות רגילות.

10. התנאי בסעיף (6) מתקיים בענייננו, וזאת לאור דבריה החוזרים של התביעה כי מדובר בתיק חמור שמצדיק הטלת ענישה הכוללת מאסר בפועל (לתקופה לא קצרה).

11. עמדתה של התביעה, היא שגם אם הנאשם יעמוד בהצלחה בתכנית שיקום, לא יהיה בכך כדי "להציל" אותו מעונש מאסר בפועל. לכן, ניתן לגרוס שהנאשם איננו עומד בדרישה לפי סעיף (8) לפיו:

"התובע הודיע כי אם הנאשם יעמוד בהצלחה בתוכנית השיקום, הוא לא יבקש מבית המשפט להטיל על הנאשם, אם יורשע, עונש של מאסר בפועל".

תשומת הלב לסעיף 220ד(ב) לחוק, לפיו, בית המשפט מוסמך להפנות התיק לבית המשפט הקהילתי, על אף עמדת התביעה לעונש אם הנאשם ישתקם, אך זאת, שוב, מטעמים מיוחדים שיירשמו.

עדיין, ולו במובלע, תת סעיף (8) "פוגע" בחופש הטיעון של התובע בתיק. ההנחה היא שאם הנאשם יעמוד בהצלחה בתוכנית השיקום, מצופה מהתביעה שלא תבקש מבית המשפט עונש מאסר בפועל. מהלך "כופה" זה, גם אם הוא עקיף בלבד, מחייב גילוי רגישות מסוימת לעמדת התביעה באשר להסכמתה בשלב המוקדם להפניית הנאשם לבית המשפט הקהילתי. רגישות זו באה לידי ביטוי בדרישת המחוקק לנימוקים מיוחדים שיירשמו, אך לשיטתי היא מתחייבת מעצם הפגיעה בחופש הטיעון של התביעה. או, בלשונה של ב"כ התביעה בתיק אחר: "בשל האופי השיתופי של ההליך, להסכמת התביעה ישנה משמעות רבה". בתנאים של מחלוקת, "הנחתתו" של הנאשם על בית המשפט הקהילתי עלולה להערים קשיים בעיקר על בית המשפט, לנוכח מאפייניו המיוחדים של בית המשפט הקהילתי, עד לחשש שהנאשם יהיה כנטע זר בבית המשפט הקהילתי. על אף האמור, יש להיזהר פן עמדתה המתנגדת של התביעה, שאיננה מתנשאת לדרגת זכות וטו, תביא עמה רתיעה לא מוצדקת משליחת הנאשם לבית המשפט הקהילתי בניגוד לעמדת התביעה.

לעניין זה אפנה לעפ"ג (מח' חיפה) 13435-09-20 האני אלחג' נ' מדינת ישראל (2020).

"מעבר ללשון הנוהל, אין זה סביר וראוי כי בהליך המתנהל בפני בית המשפט תהיה לאחד מהצדדים, במקרה זה למאשימה, מעין זכות וטו הגוברת על זכויות הצדדים האחרים להליך. ניתן להסכים להנחה כי רק במקרים

חריגים יופנה נאשם לבית משפט קהילתי כאשר לא מתקיימים כל הפרמטרים המפורטים בסעיף ואולם לא ניתן לקבל עמדה ולפיה בית המשפט אינו מוסמך להחליט בניגוד לעמדת המאשימה, בדיוק כשם שהוא מוסמך שלא לאמץ את המלצות שירות המבחן ואף מוסמך להחליט בניגוד לעמדות כל הצדדים, לרבות המקרה שבו יש הסכמה של מאשימה, הגנה ושירות המבחן להעברת עניינו של נאשם לבית משפט קהילתי. זאת בדיוק כשם שבית משפט מוסמך שלא לאמץ הסדר טיעון במקרים בהם הוא סבור שיש טעמים המצדיקים זאת".

על אף האמור, נודעת חשיבות רבה להתנגדות התביעה לשילוב הנאשם בבית משפט קהילתי. לעניין זה אפנה לדברי ההסדר להצעת החוק לתיקון מס' 92 לחוק (ה"ח 1471, מיום 24.11.21):

"לעמדת התביעה לגבי שילובו של נאשם בבית משפט קהילתי יינתן משקל רב, בין השאר בשל מאפיין השיתופיות וההסכמה של ההליך הקהילתי ושל העבודה המשולבת והמתואמת של צוות בית המשפט, ובכלל זה התובע, ופעילותו של בית המשפט בדרך שאינה אדברסרית. ההליך בבית המשפט הקהילתי הוא בעל מאפיינים הסכמיים, וכרוכה בו התחייבות מראש של התביעה שלא לבקש עונש מאסר בפועל, בעבירות שזה העונש המתאים להן. **על כן, רק במקרים חריגים ויוצאי דופן ומטעמים מיוחדים שיירשמו, יחליט בית המשפט כי יש להעביר את עניינו של הנאשם לבית משפט קהילתי, לאחר שהתביעה הצהירה כי אף אם יעמוד הנאשם בהצלחה בתוכנית, עמדתה היא שהעונש המתאים לנאשם הוא מאסר בפועל מאחורי סורג וברית, או לאחר שהצהירה כי קיימת מניעה להעברת הנאשם לבית משפט קהילתי מטעמים של שלום הציבור וביטחונו או בשל אישומים אחרים נגדו.**"

12. לטענת התביעה, התנאי שבתת סעיף (9) אף הוא איננו מתקיים לנוכח קיומו של הליך משפטי מקביל (ראו התסקיר). לא מצאתי להתייחס לתיק זה בהעדר טענה שמדובר בעבירות דומות או רלוונטיות לעניינו.

ההחגה של עבירות מס

13. עסקינן בכתב אישום המייחס לנאשם עבירות מס. העבירות שבכתב האישום דנן מופיעות בתוספת השמינית, בה מופיעות עבירות מס ערך מוסף, ועבירות המס האחרות. לפי סעיף 220(ב) לחוק, בית המשפט הקהילתי לא ידון בעבירות המנויות בתוספת השמינית אלא מטעמים מיוחדים שיירשמו.

14. ההגנה טענה כי החרגת עבירות המס מהעבירות שידונו בבית המשפט הקהילתי חוזרת לרציונל מסוים שאינו מתקיים בעניינו של הנאשם המסוים לפנינו. לטענת ההגנה, ההחגה נבעה מההבנה שדמותו של עבריין הצווארון הלבן אינה מתאימה במרבית המקרים למודל של בית משפט קהילתי. ההגנה טוענת שאותו עבריין מס, לרוב, מגיע ממעמד סוציו-אקונומי גבוה, מבצע את העבירות עקב זיהוי תועלת לטווח ארוך ולרוב אינו סובל מהתמכרויות, העבירה אינה משמשת אותם להישרדות אלא לרווח משלים, הוא אינו פועל באימפולסיביות, אלא בתחכום, לאחר שקילת הרווח וההפסד ומתוך תאוות בצע רציונלית.

אחיזה לטיעונה של ההגנה ניתן למצוא בדברי ההסדר להצעת החוק (עמ' 232):

"חלק מהעבירות המנויות בתוספת זו הן עבירות שבמרבית המקרים פרופיל הנאשמים בהן אינו תואם לפרופיל הנאשמים בהליך הקהילתי, מאחר שההנחה כי בעיות הרקע שלהם מביאות אותם לביצוע העבירות - אינה מתקיימת אצלם. כך למשל הן עבירות שחיתות שלטונית ותאגידית, עבירות כלכליות ועבירות מס "עבירות צווארון לבן" או עבירה של גרם מוות ברשלנות".

על אף האמור, אינני מסכים באופן מלא עם טיעון ההגנה לפיה החרגת עבירות המס מבית המשפט הקהילתי נובעת אך ורק מזיהויים של עברייני המס כעברייני צווארון לבן שאינם מתאימים לבית משפט קהילתי. לשיטתי, זהו הסבר נכון, אך חלקי ולא מלא. מן העבר השני, אינני מסכים עם הטענה המשתמעת מדברי התביעה לפי החרגת עבירות המס מבית המשפט הקהילתי נובעת אך ורק מחומרת העבירות או מהצורך בהשתת עונשי מאסר ארוכים וממושכים מכוח שיקול ההרתעה בעבירות כלכליות.

15. אסביר:

בית המשפט העליון חזר וציין במספר רב מאוד של החלטות ופסקי דין כי בעבירות מס גוברים השיקולים בדבר ההתרעה והאינטרס הציבורי על פני הנסיבות האישיות בכלל ואינטרס השיקום בפרט. נקבע כי מדובר בעבירות שחומרתן מופלגת, כי פגיעתן במשק קשה, וכך גם הפגיעה הנלווית בתחושת הצדק ובאמון הציבור במערכת גביית המס. צוין שוב ושוב כי מדובר בעבירות שחשיפתן כרוכה בקשיים רבים, וכי שיקולים שנוגעים לאכיפת העבירות מחייבים חידוד האיסור הפלילי בדרך של הטבעת אות קין והוראה על מאסר בפועל לא קצר.

בע"פ 6474/03 מלכה נ' מדינת ישראל, פ"ד נח (3) 721 (2004) כי:

"עבירות המס הכלכליות, הפכו בשנים האחרונות להיות רעה חולה, ומכאן שיש מקום ליתן לכך משקל בענישה מן הפן ההרתעתי. כך שבבוא בית המשפט לגזור את דינו של אדם אשר הורשע בעבירות מסוג זה, **לא ייתן משקל לנסיבות אישיות ולמצוקה כלכלית**".

ברע"פ שרון שילון נ' מדינת ישראל (2022):

"בתי המשפט נוקטים במדיניות ענישה המבכרת שיקולי הרתעה והתחשבות באינטרס הציבורי על פני שיקולי שיקום, וכאשר נקודת המוצא בעבירות מעין אלו היא עונש מאסר בפועל מאחורי סורג ובריה (רע"פ 5052/21 בן שלמה נ' מדינת ישראל, פסקה 9 [פורסם בנבו] (11.8.2021)).

ברע"פ 6487/09 סיאערה נ' מדינת ישראל (2009):

"בית משפט זה חזר שוב ושוב על הצורך להרתיע מפני עבירות מס, צורך הדוחק דרך כלל את רגלי השיקולים הנגדיים הנוגעים לנסיבותיו של הנאשם הקונקרטי".

ברע"פ 512/04 בן נבהאן נ' מדינת ישראל (2004):

"מדובר במעשי התחמקות מתמשכים מתשלום מס שנעשו באמצעי מירמה מתוחכמים לאורך תקופה ארוכה; היקפם הכספי של העבירות נאמד בכ-7.5 מיליון ש"ח. בית-המשפט לא התעלם מהיבטים לקולה הפועלים בעניינו של המבקש, אולם נתן משקל ראוי לחומרה הרבה של העבריינות הכלכלית המשתקפת בהתנהגותו של המבקש, ואיזן איזון ראוי בין מכלול הגורמים שיש לתת להם משקל בענישה. בית-משפט זה חזר והדגיש לאורך השנים את החומרה שבה יש להתייחס לעבריינות כלכלית, ועבריינות מס בכלל זה, נוכח תוצאותיה ההרסניות למשק ולכלכלה ולמרקם החברתי, ונוכח פגיעתה הקשה בערך השוויון בנשיאת נטל חובות המס הנדרש לצורך מימון צרכיה של החברה ולפעילותן התקינה של הרשויות הציבוריות. העבריינות הכלכלית, ועבריינות המס בכללה, איננה מסתכמת אך בגריעת כספים מקופת המדינה. היא פוגעת בתודעת האחריות המשותפת של אזרחי המדינה לנשיאה שוויונית בעול הכספי הנדרש לסיפוק צרכי החברה, ובתשתית האמון הנדרשת בין הציבור לבין השלטון האחראי לאכיפה שוויונית של גביית המס - פגיעה הנעשית לרוב באמצעי מירמה מתוחכמים, קשים לאיתור. **כבר נאמר לא אחת בפסיקתו של בית-משפט זה כי על מדיניות הענישה לשקף את הסכנה הגדולה הטמונה בעבריינות הכלכלית לפרט ולציבור כאחד, ואת יסוד ההרתעה הנדרש ביחס לביצועה.**"

ברע"פ 9004/18 מאיר יצחקי נ' מדינת ישראל (2018):

"בית משפט זה חזר ועמד על חומרתה של עבריינות המס, אשר נובעת מפגיעתה הקשה במשק, בכלכלה ובמגוון היבטים חברתיים הנוגעים לנטל תשלום המיסים, כמו גם מהקושי הרב שבחשיפתה. נפסק לא אחת, כי יש ליתן לחומרה זו ביטוי ממשי במסגרת גזירת עונשו של מי שהורשע בעבירות אלה, **תוך מתן עדיפות לשיקולי הרתעה ולאינטרס הציבורי שבהחמרת הענישה על פני נסיבותיו האישיות של הנאשם**, וכאשר נקודת המוצא היא כי העונש ההולם בעבירות אלה הוא מאסר בפועל".

ברע"פ 4791/08 כהן נ' מדינת ישראל (2009):

"עוד נקבע כי בעבירות ממין זה יש ליתן משקל יתר לשיקולי ההרתעה על פני שיקוליו האישיים של הנאשם, בין היתר בגלל הקושי לאתר עבירות ממין זה והחשיבות לעגן ולחדד את האיסור הפלילי בהעלמות מס".

ברע"פ 977/13 משה אודיז נ' מדינת ישראל (2013), נפסק:

"בית משפט זה כבר קבע, לא אחת, כי עבירות המס מתאפיינות **בחומרה יתרה** נוכח פגיעתן הישירה- בקופה הציבורית, והעקיפה- בכיסו של כל אזרח, ולאור חתירתן תחת ערך השוויון בנשיאת נטל המס (רע"פ 4684/12 גחלי נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (14.6.2012); רע"פ 3434/09 הרפז נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (30.4.2009); רע"פ 10699/07 קובן נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (20.1.2008)).

לאור הלכה זו הותוותה בפסיקה מדיניות הענישה, לפיה יש לגזור את דינם של עברייני המס תוך **מתן הבכורה לשיקולי ההרתעה, ולהעדיפם על פני נסיבותיו האישיות של הנאשם** (רע"פ 674/13 ליטווק נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (28.1.2013); רע"פ 9742/11 רייך נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (20.2.2012); רע"פ 7310/10 חן נ' מדינת ישראל (3.11.2010)). עוד נקבע, כי בגין עבירות אלו, אין להסתפק, ככלל, בהשתת עונש מאסר, אשר ירוצה בעבודות שירות, אלא יש למצות את הדין עם העבריינים באמצעות הטלת עונש מאסר בפועל, המלווה בקנס כספי (רע"פ 5358/12 שוקרון נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (10.7.2012); רע"פ 8581/11 סטיון נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (30.11.2011); רע"פ 3137/04 חג'ג' נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו], (18.4.2004)).

ברע"פ 7135/10 חן נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 2010) [פורסם בנבו] :

"האתגר בכגון דא הוא האיזון בין האינטרס הציבורי לבין השיקולים האינדיבידואליים; אך כשעסקין בעבירות מס ככלל, כנפסק לא אחת, שיקולי ההרתעה גוברים על נסיבותיו האישיות של הנאשם, אף אם אינם מאיינים אותן: 'נוכח פגיעתה הקשה של עבריינות המס במשק, בכלכלה, במגוון היבטים חברתיים הנוגעים לנטל תשלום המיסים, ואף בשל הקושי הרב שבחשיפתה, יש לנקוט ביד קשה בטיפול בעבירות אלה ולהעניק **משקל מיוחד להיבט ההרתעתי של העבריינים**, במסגרת שיקולי הענישה".

ראו עוד רע"פ 1688/14 דוד כץ נ' מדינת ישראל (2014).

16. לשיטתי, המאפיינים הייחודיים עליהם עמד בית המשפט בכל הנוגע לענישה הראויה בתיקים אלה, תוך הדגשה שמתחייב מעריך איזון ייחודי בין האינטרס הציבורי לבין הפרטי בעבירות מסוג זה, פוגעים, ככלל, בהתאמה לבית המשפט קהילתי, גם במקרים של עבירות מס שמבוצעות מתוך רקע של קשיים רב תחומיים כגון התמכרות, עזובה, או נזקקות טיפולית ושיקומית. על אף האמור, המחוקק השאיר פתח צר לשילוב בבית משפט קהילתי, מטעמים מיוחדים שיירשמו, גם בעבירות מס, ובלבד שהם עומדים בקריטריונים הכלליים, אך לא רק.

17. הדרישה להצגת טעמים מיוחדים שיירשמו מופיעה במספר חיקוקים שונים וניתן להגדירה כדרישה לנימוק ייחודי שאינו נפוץ או שכיח באותה קטגוריה משפטית ואשר נועדה למנוע תוצאה בלתי ראויה או צודקת. ההנחה היא שיישום הכלל במקרים מסוימים מחייב התאמות במקרי קיצון, בבחינת הפעלת החריג כשמן מס' יך במכונה גדולה. למשל, הארכת מאסר מותנה תיעשה מנימוקים מיוחדים שיירשמו כדי למנוע שליחת נאשם למאסר בפועל כשהדבר מנוגד לתחושת הצדק הבסיסית, או הימנעות מפסילת רישיון בעבירות סמים כחריג, או קבילות ראייה שהושגה אגב פגיעה בפרטיות וזאת מטעמים של אינטרס ציבורי בעל חשיבות מיוחדת, ועוד דוגמאות רבות.

18. לכן, בדיון האם להעביר את עניינו של נאשם לבית המשפט הקהילתי, מתוך הכרה ואף כבוד לחשיבות הכלל לפיו בית משפט קהילתי לא ידון בעבירות מס, על הרציונליים שבסיסו, יש להשיב לשאלה מהם המאפיינים החריגים של הנאשם אשר יצדיקו סטייה מהכלל.

19. בניגוד לנטען על ידי ההגנה, ומתוך ניסיוני כשופט מוקד בתיק מס, אינני סבור שעברייני המס שמבצע את העבירות על רקע סוציו-אקונומי קשה, או רקע של בעיות אישיות של מצוקה כלכלית דוחקת, או בעיית התמכרות, או אף כאיש קש נעדר מסגרת תעסוקתית שנוצל על ידי אחרים, הוא מחזה חריג או נדיר. חלק ניכר מהנאשמים בעבירות מסוג זה הם בעלי עסקים קטנים שנקלעו לחובות, למצוקות, חלקם בעלי עבר פלילי וחלקם בעלי צבר קשיים אישיים רב תחומיים.

20. מקובל עליי שעבירות כלכליות ובכלל זה עבירות מס יכול שיתבצעו על רקע של תאוות בצע או רקע שניתן להגדירו כבחירה רציונלית במטרה להתחמק ממס, אך, כאמור לעיל, עבירות מס יכול שיתבצעו בצל רקע של צרכים דוחקים שנובעים ממצבור בעיות אישיות טעונות טיפול. קביעת ההתאמה להפניה לפי "מבחן הרקע לעבירה", כמבחן בלעדי, מעניק לאחד הרציונליים לכלל מעמד של בכורה שעלול להחליף את הכלל ובכך לפגוע בתוקפו ובמשמעותו. לכן, לשיטתי, התמקדות במבחן "הרקע לביצוע העבירות", כמבחן יחיד, מכרסמת בחשיבות ההקפדה על הכלל לפיו בעבירות מסוימת (ולעניינו בעבירות מס) נכון להשאיר את החריגה מהכלל למקרים נדירים.

21. מטבע הדברים הגדרת אותם מקרים חריגים איננו משימה קלה וספק בעיניי אם נכון לנסות לשרטט או להקיף את רשימת המקרים, שכן מדובר בסופו של דבר בחריג לכלל שנועד לספק מענה קונקרטי בהתקיים נסיבות מיוחדות שלא ניתן היה להגדירן מראש, והכל לפי שיקול דעתו של בית המשפט במקרה הפרטני.

22. לעניינו, ועל אף תסקיר ההתאמה, העובדה שמדובר באדם בן 29 שסובל מהתמכרות לסמים ומגלה רצון בקבלת סיוע לאחר תקופת גמילה מרצון באשפוזית, לצד הנתונים האישיים הנוספים כפי שעלו בתסקיר, אינם מצדיקים חריגה מהכלל. מדובר בנתונים שבית המשפט "הרגיל" יכול להתחשב בהן, ובמידה הצורך ניתן לבקש תסקיר משירות המבחן לעניין העונש. כאן המקום לציין שהנאשם לא ביקש במסגרת התיק המקביל להישלח לבית משפט קהילתי, והדבר משמש לחובתו (נשלח לתסקיר "רגיל" לעניין העונש).

23. אכן, שירות המבחן הצביע בעניינו של הנאשם על "ריבוי בעיות ... העומדות ברקע למעורבותו העבריינית". לא אכחד שיתכן שהיה בנימוקים אלה, במצב הרגיל, כדי להצדיק העברת התיק לבית משפט קהילתי אלמלא טיב העבירות, עמדת התביעה והתיק המקביל. אך חיפוש אחר "טעמים מיוחדים שיירשמו" ועוד מוגברים, כפולים ומכופלים (בשל הצטברות המשוכות עליהן עמדתי לעיל) העלה חרס בידי.

24. לאחר הדיון, ההגנה ביקשה לצרף דו"ח סוציאלי בעניינו של הנאשם אשר נערך על ידי מר טל צוקרמן, סטודנט לתואר שני בעבודה סוציאלית באוניברסיטה העברית (במסגרת פרויקט שילוב סטודנטים לעבודה סוציאלית בסניגוריה הציבורית), יחד עם עו"ס עידו גור ארי, ואשר חיוו דעתם באשר להתאמת התכנית בבית המשפט הקהילתי

לנאשם במצבו. הוסבר כי הנאשם עובר טיפול תומך רגשי לאחר שהשתחרר מאשפוזית (בו עבר גמילה פיזית). המכתב מעיד על שינוי מואץ בסביבתו, בניית שגרת חיים נורמטיבית ומיטיבה, תעסוקה יומיומית, ניהול מערת יחסים זוגית ומשפחתית משמעותית ופגישות קבוצתיות של מכורים אנונימיים.

25. על אף התהליך הטיפולי הוולונטרי שעובר הנאשם, ועל כך הוא ראוי לכל שבח, לא מצאתי הצדקה לחריגה מהכלל. אזכיר שהנאשם עבר לכאורה עבירות מס מתוחכמות, עבירות מהותיות ולא טכניות, כאלה הדורשות יסוד נפשי מסוג כוונה מיוחדת. תשומת הלב לאישום השני בכתב האישום לפיו הנאשם הוציא 36 חשבונות פיקטיביות בסך כולל של 34,541,699 ₪ וזאת על פני תקופה של מספר חודשים. כמו כן, לפי האישום הראשון, הנאשם ניכה מס תשומות בסך של כשני מיליון ₪ באמצעות 16 חשבונות כוזבות. רוצה לומר שמדובר בעבירות חמורות במיוחד בקטגוריה של עבירות המס. מדובר בריבוי עבירות מסוג פשע שבוצעו, והכל לכאורה, בתחכום, במידה בלתי מבוטלת של תכנון תוך פגיעה קשה בקופה המדינה (סך החוב הפלילי עומד על כ- 7 מיליון ₪). חלקו של הנאשם בביצוע העבירות מרכזי. כפי שהסברתי לעיל, כל עבירת מס מוחרגת ככזו מבית המשפט הקהילתי (בהעדר טעמים מיוחדים שיירשמו), ולכן עבירות מס חמורות במיוחד, לא כל שכן.

26. איני סבור שבדבריי לעיל הצבתי רף גבוה מדי. אפנה להסכמת התביעה לשלב נאשם אחר בעבירות מס בתיק שהתנהל לפניי לאחרונה ממש (ת"פ 55718-12-20 **מדינת ישראל נ' פינקו**), כדי להדגים מקרה חריג שהצדיק העברת התיק לבית המשפט הקהילתי על אף שמדובר בעבירות מס דומות. ב"כ המאשימה פירטה לגבי הנסיבות המיוחדות שם ונדמה שהדברים ברורים:

"עמדת המאשימה היא בהתאם לחוק סדר הדין הפלילי, עבירות מס הן עבירות בהן לא ידון בית המשפט הקהילתי. עם זאת, בתיק דנן, התקיימו נסיבות מיוחדות, חריגות ביותר ויוצאות דופן, ובכללן, **מצבו הנפשי ארוך השנים של הנאשם, כפי שעולה מהמסמכים שהובאו לעיונו וכפי שגם עולה מההחלטה של פסיכיאטר המחוז על אשפוז כפוי בבית החולים "אברבנאל", וכן מתסקיר ההתאמה, מהדברים המפורטים בו, ומיתר המסמכים שהובאו למאשימה. נסיבות מיוחדות נוספות הן התמכרות רבת שנים לסמים, המדרג הנמוך של הנאשם בפרשה ועוד.** בנסיבות אלה, החליטה המאשימה להשאיר לשיקול דעת בית המשפט את ההחלטה באם להעביר את הדין לבית המשפט הקהילתי. מציגה לבית המשפט את המסמכים הרלוונטיים".

27. כפי שציינה התביעה בטיעונה, העברת עניינו של נאשם לבית המשפט הקהילתי כרוכה בהפניית משאבים מדינתיים רבים וגיוס גורמי טיפול ושיקום, במסגרת מעטפת טיפולית הוליסטית. משום שמדובר במשאב מוגבל, על בית המשפט להפעיל שיקול דעת מוקפד בשלב ההתאמה. לנוכח המשוכות הרבות שנערמו בדרך, ראוי שנאשם אחר, בעניינו קיימת התאמה "טבעית" יותר ללא החרגות כפולות ומכופלות, יתפוס את כיסא הנאשם בבית המשפט הקהילתי.

28. לאור כל האמור לעיל, ועל אף המלצת שירות המבחן, אני דוחה את הבקשה להפניית עניינו של הנאשם לבית המשפט הקהילתי. עם זאת, ולאור הנתונים האישיים שעלו לפניי, אם הנאשם יבחר להודות בתיק, ניתן שבית המשפט זה יערוך בחינה יסודית באשר לסיכויי שיקומו אך זאת לפי המסלול הרגיל, ובמסגרת הסמכויות הכלליות

שנתונות לבית המשפט לפי תיקון 113 לחוק העונשין וחוק סדר הדין הפלילי, לרבות האפשרות לסטייה ממתחם העונש ההולם משיקולי שיקום.

ניתנה היום, בכ"ד סיוון תשפ"ג, ב13 יוני 2023, בהעדר הצדדים.